

Paul Collier: The Bottom Billion. Why the Poorest Countries Are Failing and What Can Be Done About It?

Oxford: Oxford University Press, 2007, 205 s.

Jukka Pirttilä
Tutkimuskoordinaattori
Palkansaajien tutkimuslaitos
jukka.pirttila@labour.fi

Kehitysavusta on muutamana viime vuonna käyty tutkijapiireissä tiukkaa debattia. Vuonna 2005 Jeffrey Sachs, YK:n vuosituhatprojektin neuvonantaja, julkaisi kirjan *The End of Poverty (How We Can Make It Happen in Our Lifetime)*¹, jossa hän vaati yhdessä kirjaan esipuheen kirjoittaneen Bonon kanssa kehitysavun nopeaa lisäämistä. Hänen laskelmiensa perusteella absoluuttinen köyhyys saataisiin poistettua maailmasta, jos kaikki rikkaat maat antaisivat kehitysapua 0,5 % BKT:sta.

Seuraavana vuonna toinen yhdysvaltalaisekonomisti, William Easterly, kritisoi Sachsia kirjassaan *The White Man's Burden (Why the West's Efforts to Aid the Rest Have Done So Much Ill and So Little Good)*² siitä, etteivät Afrikan köyhät maat pelastu millään suurilla suunnitelmilla ja kaikista vähiten kehitysavun lisäämisellä, vaan omaehtoisella, pienten askelten markkinasuuntaisella politiikalla. Jos Sachsin kirja oli osittain naivin optimistinen, korosti Easterly taas liiankin voimakkaasti kehitysavun heikkouksia.

Tänä vuonna ilmestynyt Paul Collierin, Oxfordin yliopiston Afrikka-instituutin johtajan kirja *The Bottom Bil-*

*lion (Why the Poorest Countries are Failing and What Can Be Done About It?)*³ on myös kriittinen, mutta se sisältää enemmän rakentavia ehdotuksia kuin Easterlyn teos.

Collierin mukaan ajatus, että maailma olisi jakautunut miljardin hyvinvoivan länsimaissa asuvan ja köyhän viiden miljardin kehitysmaissa asuvan välillä, on vanhentunut. Monet entisistä kehitysmaista kasvavat nopeasti, ja jos kasvu jatkuu, niiden köyhyys on jossakin vaiheessa historiaa. Sen sijaan kaikista köyhimmät maat, joissa asuu noin miljardi ihmistä, näyttävät jääneen pysyvästi kehityksestä jälkeen. Kehityspolitiikan kaikki huomio pitäisi keskittää juuri näihin köyhimmän miljardin asutamiin maihin, joista suurin osa on Saharan eteläpuolisessa Afrikassa.

Kirjoittaja esittää neljä keskeistä syytä, miksi nämä maat pysyvät vuodesta toiseen absoluuttisessa köyhyydessä. Ne ovat ensinnäkin sisällissotien runteleminen ja vallankaappausten destabiloimista. Toiseksi monilla näistä maista on suuria luonnonrikkauksia (kuten öljyä ja timantteja), jotka paradoksaalisesti eivät autakaan kehitystä vaan surkastuttavat muun talouden ja vähentävät kiinnostusta rakentaa tehokkaasti ja avoimesti toimiva julkinen sektori. Huonosti toimiva ja korruptoitunut julkinen hallinto onkin kolmas näitä maita vaivaava loukku. Neljänneksi monet köyhimmistä maista ovat sisämaavaltioita. Se ei sinänsä ole ongelma, jos maa

on kuin Sveitsi, jota ympäröi suuret markkinat. Mutta se on suuri ongelma, jos maa on kuin Uganda, jonka naapureihin kuuluvat mm. Sudan ja Ruanda, joissa ei ole juuri ostovoimaa.

Auttaisiko globalisaatio? Afrikan maiden kannalta globalisaatiojuna kuitenkin meni jo, sillä halpojen tuotteiden markkinat ovat jo aasialaisten hallussa, eikä Afrikan ja Aasian maiden työvoimakustannusero ole vielä pitkään aikaan kovin suuri.

Collierin mukaan hyvin suunnitellusta kehitysavusta on apua, esimerkiksi laajamittaisesta asiantuntija-avusta konflikteista toipuvissa maissa ja budjettituesta peruspalvelujen ylläpitäjänä. Halpa apukeino olisi luoda kansainvälisiä standardeja, jotka kuvailisivat hyvin toimivan hallinnon ja kaupan toimintaa. Niiden avulla korruptoituneiden maiden oppositio ja kansalaisliikkeet voisivat painostaa hallituksia muuttamaan politiikkaansa. Afrikan maiden tuotteiden pitäisi myös saada kaikki mahdolliset etuoikeudet länsimaiden markkinoille. Varmasti kiistanalaisin on Collierin ehdotus ulkopuolisesta sotilaallisesta puuttumisesta köyhimpien maiden sisällissotiin.

Paul Collier kirjoittaa terävästi ja selkeästi. Vaikka hyvää tahtovat hölmöt, joita Collier löytää etenkin kansalaisjärjestöistä, saavat osakseen tiukkaa kritiikkiä, on ote koko ajan empaattinen, ja ratkaisuehdotukset ovat tasapainoisia. Kirjan takakanteen painettu myyntiteksti ("Jos välitit maailman köyhimpien kohtalosta, lue tämä kirja. Jos et välitä, lue se silti.") ei ole lainkaan ylilyönti. ■

¹ Köyhyyden loppu. Kuinka saamme sen toteutumaan oman elinikämme aikana.

² Valkoisen miehen taakka. Miksi rikkaiden maiden kehitysapu on saanut aikaan niin paljon pahaa ja niin vähän hyvää?

³ Köyhien miljardi. Miksi köyhimmät maat epäonnistuvat ja mitä sen välttämiseksi pitäisi tehdä?